

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน

อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

Guidelines for Management of Sustainable Eco-tourism: A Case Study of

KhaoKhitchakut National Park, Chantaburi Province

ภูวดล บัวบางพลู

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ 2) ศึกษาสภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ และ 3) เสนอแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนของอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ โดยศึกษาเอกสารจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ และทำการสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ ในด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ 1) อุทยานฯ ควรขึ้นราคาค่าเข้าชมอุทยานฯ ในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว 2) จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และนำเสนอขายในราคาเหมา (Package) 3) ทำการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว เพื่อจูงใจ และให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น 4) ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี เพื่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง 5) พัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้นักท่องเที่ยวประทับใจ และเกิดการกลับมาเที่ยวซ้ำ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวภายในอุทยานฯ ให้มากขึ้น 2) สรรหาบุคลากรที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อนำมาให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานฯ 3) ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรทั้งธรรมชาติ และวัฒนธรรม เพื่อให้มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป 4) จัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานฯ โดยคณะกรรมการกลุ่มประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยว และด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) กำหนดขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่บริเวณเขาพระบาท 2) จัดระเบียบการเข้าชม โดยเฉพาะช่วงเทศกาลท่องเที่ยว 3) กำหนดบทลงโทษที่ชัดเจน และเข้มงวด เพื่อป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) จัดทำคู่มือท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน, อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ

Abstract

The purposes of this research are to 1) To study ecotourism in contexts of Khitchakut Mountain National Park 2) To study conditions of ecotourism management 3) To represent guidelines of sustainable ecotourism management. The methodologies are to study on the literature reviews, to participate for interviewing and surveying the group of stakeholders in ecotourism management. The results in the areas of the guidelines of sustainable ecotourism management have found that 1) The national park should increase the admission fee during the travel festival 2) The tourist activities should be provided interestingly and the packages tour should be offered for selling 3) The travel places should be promoted for more tourist attraction and popularity 4) The tourist activities should be promoted all years for getting income from travel continuously 5) The quality and standard of ecotourism services should be developed for impressing tourist and coming back again. The areas of social and culture have found that 1) The local population should be more participated for tourism management in the national park 2) The staff should be sought for sharing knowledge and skills of ecotourism management 3) The local society should be promoted for knowledge and understanding of resources conservation both nature and culture. Therefore, these resources are existed sustainably 4) The group or organization of ecotourism should be established. The areas of environment have found that 1) the limitation of capabilities for supporting the Khoa Pha Bath areas should be identified 2) The entry areas should be organized, especially during the worship Buddha festival 3) The penalty should be provided clearly and strictly for protecting natural resource and environment 4) The manual for ecotourism and conservation should be published.

Keywords : Eco-tourism, Management of Sustainable Eco-tourism, Khao Khitchakut National Park

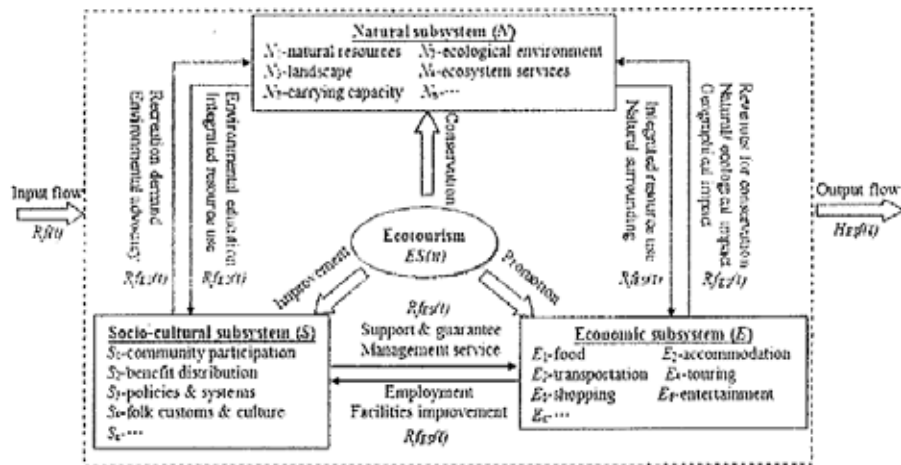
บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ในรูปของเงินตราต่างประเทศ ช่วยในการปรับดุลการชำระเงิน และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้การส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นยังก่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ต่างๆ ซึ่งนำมาสู่การจ้างงานและสร้างอาชีพทั้งในภาคการท่องเที่ยวโดยตรง และการจ้างงานในภาคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมากขึ้น เกิดการกระจายรายได้ไปยังชุมชนท้องถิ่น ซึ่งในภาพรวมจะนำไปสู่การสร้าง ความเจริญเติบโต และการมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ (สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์, 2550) จากข้อมูลของกรมการท่องเที่ยว พบว่า ในปี พ.ศ.2558 ประเทศไทยมีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติถึง 29.88 ล้านคน สร้างรายได้ทางการท่องเที่ยว 1.44 ล้านบาท โดยเพิ่มขึ้นจากปี 2557 มากถึง 2.7 แสนล้านบาท ส่วนการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ พบว่า คนไทยเดินทางท่องเที่ยวในประเทศ 138.8 ล้านคน สร้างรายได้ 7.9 แสนล้านบาท ส่งผลให้ปี พ.ศ.2558 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวอยู่ที่ 2.23 ล้านล้านบาท ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายที่วางไว้ (ฐานเศรษฐกิจออนไลน์, 2559)

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการท่องเที่ยวของประเทศไทย ได้เจริญรุดหน้ามาตามลำดับเป็นผลให้เกิดรายได้หมุนเวียนมีมูลค่ากว่านับแสนล้านบาทซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ แต่ในทางตรงกันข้ามการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลับทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวทรุดโทรมลง ขณะที่ภาพความเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวในด้านเศรษฐกิจประสบความสำเร็จอย่างสูงเกินเป้าหมายที่ตั้งไว้ แต่ข้างหลังภาพความสำเร็จดังกล่าวคือความเสียหายที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสภาพของสังคม วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ได้แก่ ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวและปัญหาด้านมลภาวะ ซึ่งเมื่อการท่องเที่ยวเติบโตขึ้นและได้รับการพัฒนามากลายเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีการเพิ่มปริมาณของนักท่องเที่ยวและธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ย่อมส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดความเสื่อมโทรม เสื่อมคุณภาพ และความสวยงามได้ง่ายและรวดเร็ว ทั้งนี้องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวอาจสูญเสียความสมดุลทางธรรมชาติ เช่น ปัญหาขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลตามแหล่งท่องเที่ยว การเกิดแหล่งน้ำเน่าเสีย พืชพันธุ์ สัตว์ป่าถูกทำลายจนลดจำนวนหรืออาจสูญพันธุ์ไปในที่สุด

ปัญหามลภาวะทางเสียงอันเกิดจากบริการทางการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น เสียงดังจากยานพาหนะเสียงดังจากดนตรีในสถานเริงรมย์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้อาจส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่เกิดความประทับใจ และไม่อยากกลับมาท่องเที่ยว ในโอกาสต่อไป นอกจากนี้ การก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่ไม่ได้มีการควบคุมความสูง รูปแบบของอาคารบางแห่งไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ย่อมก่อให้เกิดการทำลายภูมิทัศน์ที่สวยงามได้อีกทั้งการบุกรุกจับจองพื้นที่โดยไม่มีเอกสารสิทธิ์หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายในเขตป่าอนุรักษ์เพื่อประโยชน์ทางการท่องเที่ยว และสำคัญที่สุดในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ อาจมีผลทำให้แหล่งท่องเที่ยวขึ้นเจริญขึ้น ประชาชนในท้องถิ่นมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ในทางกลับกัน หากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านั้นไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว อาจทำให้เกิดการทำลายสภาพภูมิศาสตร์ทางธรรมชาติ และเสียสมดุลของระบบนิเวศในที่สุด

จากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างมหาศาล ทั้งนี้เพราะการสูญเสียสมดุลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อเรื่องอื่นๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยปัญหาดังกล่าวที่นับวันจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ จึงทำให้เกิดกระแสของการให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปในโลก ในการคำนึงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยรูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันในชื่อของ “Ecotourism” หรือ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ซึ่งมีความหมายมากกว่าการเสนอขายสินค้าทางการท่องเที่ยวแบบใหม่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว หากแต่มุ่งประสานผลประโยชน์และความต้องการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเข้ากับการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ อีกทั้งเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) (วรรณาวงษ์วานิช, 2539) ทั้งนี้ กรอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในทิศทางที่ยั่งยืน จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 1 แสดงกรอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน (Xu, S., Mingzhu, L., Bu, N., & Pan, S., 2017)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวโดยรวมสูง เพราะมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง มีความสวยงามและหลากหลาย โดยเฉพาะทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวประเภทอุทยานแห่งชาติ ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและความสวยงามอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละพื้นที่ อีกทั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทดังกล่าวยังมีกระจายอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศไทย ตลอดจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จัดเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีเสน่ห์ทางการท่องเที่ยว โดยในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีภูมิประเทศผสมกลมกลืนกันหลายรูปแบบ ทั้งภูเขา ป่าไม้ น้ำตก และทรัพยากรสัตว์ป่าอันอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญภายในอุทยานคือ ยอดเขาพระบาท ที่มีปรากฏการณ์ทางธรณีวิทยาที่สอดคล้องกับตำนานทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ รอยพระพุทธบาท จนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่น และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญของประเทศ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวและบริการที่เพียบพร้อม ทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ การเดินป่าศึกษาเส้นทางธรรมชาติ การดูนก การเที่ยวน้ำตก เป็นต้น และกิจกรรมทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ได้แก่ การชมประวัติศาสตร์ การชมวัฒนธรรมประเพณี และการนมัสการพระพุทธบาทบนยอดเขาพระบาท ซึ่งถือเป็นงานประเพณีที่สำคัญของอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏและของจังหวัดจันทบุรี

อย่างไรก็ดีแล้วแต่ ปัจจุบันการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ ยังคงให้ความสำคัญกับการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวให้มากขึ้นในแต่ละปี โดยไม่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ จนเกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวไปในทิศทางที่ไม่เหมาะสม

ทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปัญหาด้านมลภาวะ ปัญหาการทิ้งขยะของนักท่องเที่ยว ปัญหาความแออัด และการจัดระเบียบนักท่องเที่ยวเข้าชมในช่วงเทศกาล ตลอดจนปัญหาความขัดแย้งของเจ้าหน้าที่ภาครัฐและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น ผู้วิจัยตระหนักถึงความจำเป็นที่จะศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนภายในอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ โดยอาศัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวให้ไปในทิศทางที่เหมาะสมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนของอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ดังต่อไปนี้
 - กลุ่มที่ 1 เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 3 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีหรือผู้แทนเทศบาลตำบลพลวง เจ้าหน้าที่จากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดจันทบุรี และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ

กลุ่มที่ 2 ผู้ประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 4 คน ได้แก่ ธุรกิจที่พักแรม ธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจการขนส่ง และธุรกิจสินค้าที่ระลึก

กลุ่มที่ 3 ผู้นำชุมชนบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชุมชน และผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในบริบทของชุมชน และการท่องเที่ยว

กลุ่มที่ 4 นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก จำนวน 30 คน

2. การดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และลงพื้นที่สัมภาษณ์ เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

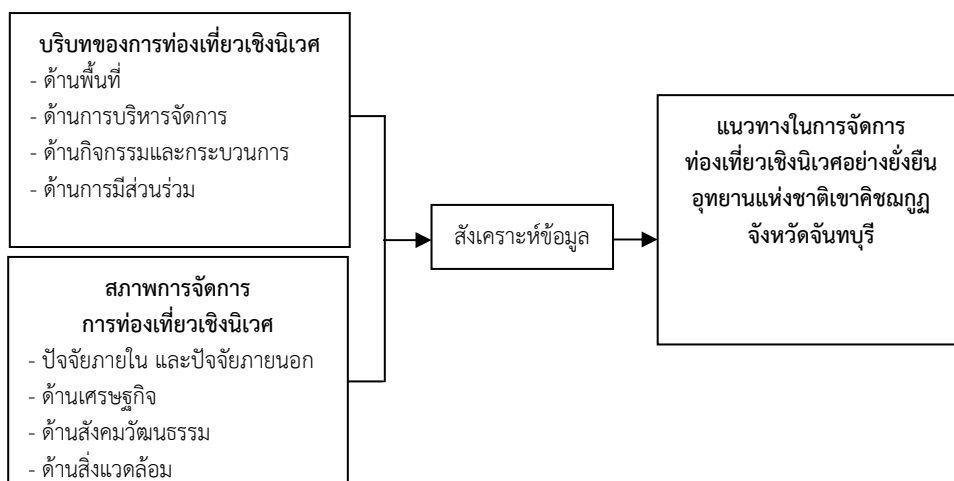
2.2 นำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อสรุปผลวิจัย

2.3 ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus group) กับตัวแทนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อร่วมกันหาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structures Interview) เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ โดยมีประเด็นคำถาม ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับบริบทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ และข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ นอกจากนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกลุ่มสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus group) และนำผลการวิเคราะห์มาตอบวัตถุประสงค์และหาข้อสรุปของงานวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการจำแนกประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางที่กำหนดไว้ โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลและลงสำรวจพื้นที่ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สอดคล้องกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

5. กรอบแนวคิดการวิจัย ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามประเด็นดังต่อไปนี้

1. บริบทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาริบทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังต่อไปนี้

1.1 บริบทการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ พบว่าอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรีเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ และมีแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ กล่าวคือ อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏมีระบบนิเวศธรรมชาติที่สมบูรณ์และหลากหลาย โดยภายในอุทยานสามารถพบได้ทั้งป่าดิบชื้น และป่าดิบเขา และพบพันธุ์ไม้หายากคือ ไม้กฤษณา และเนื่องจากสภาพป่าส่วนใหญ่อยู่ในเขตเทือกเขาสูง จึงยังมีสัตว์ป่าจำนวนมาก เช่น ช้าง กระทิง เสือปลา กวางป่า เลียงผา ไก่ฟ้าหลังขาวจันทบูรณ เป็นต้น นอกจากนี้ อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ ยังมีลักษณะภูมิประเทศที่โดดเด่นที่เกิดจากการดันตัวของเปลือกโลก ทำให้ด้านทิศตะวันออกจะมีความลาดชันมาก แนวสันเขาวางตัวไปในแนวตะวันตกเฉียงเหนือ-ตะวันออกเฉียงใต้ เชิงเขาด้านตะวันออกเฉียงใต้มีความลาดชันน้อย มียอดเขาพระบาทเป็นภูเขาสูงสุด โดยบนเขาพระบาทมีหินก้อนใหญ่ลักษณะกลมเกลี้ยงกระจายอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะบริเวณรอยพระพุทธรบาทมีหินก้อนใหญ่มาก สามารถมองเห็นได้จากพื้นราบนอกเขตอุทยานแห่งชาติ เทือกเขาสูงในอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏยังเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของแม่น้ำจันทบุรี และเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของลำน้ำต่างๆ เช่น คลองกระทิง คลองตะเคียน คลองทุ่งเพล คลองพลวง เป็นต้น จากสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์และระบบนิเวศที่หลากหลาย ส่งผลให้อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจ ได้แก่ น้ำตกกระทิง น้ำตกคลองช้างเซ น้ำตกคลองไผ่พลู ตลอดจนเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีหลายเส้นทางทั้งระยะใกล้ และระยะไกล

สำหรับบริบทด้านพื้นที่ในเชิงประวัติศาสตร์ พบว่าอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏเป็นที่ตั้งของยอดเขาพระบาท ซึ่งบริเวณยอดเขามีปรากฏการณ์ทางธรณีวิทยาที่สอดคล้องกับตำนานทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ รอยพระพุทธรบาท ซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาของชาวจันทบุรีเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ด้วยสภาพพื้นที่บนยอดเขาพระบาทมีหินรูปร่างแปลกตา และมีตำนานที่เกี่ยวข้องกัน เช่น หินบาตรคว่ำ ถ้ำฤาษี ศิลาเจดีย์ ลานแข่งรถพระอินทร์ หินรูปเต่า และหินรูปช้าง สิ่งเหล่านี้ยิ่งทำให้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ภายในอุทยานเป็นที่น่าสนใจมากขึ้น

1.2 บริบทการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการบริหารจัดการ เป็นการให้ความสำคัญกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยพิจารณาจากองค์ประกอบการท่องเที่ยว 3As โดยจากการศึกษาพบว่าอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ มีการบริหารจัดการตามองค์ประกอบ 3As ดังนี้

1) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) โดยแหล่งท่องเที่ยวต้องมีเสน่ห์เฉพาะตัว มีความน่าสนใจ ที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมได้ อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่สำคัญคือ “รอยพระพุทธรบาท” บนยอดเขาพระบาท ซึ่งเป็นรอยพระพุทธรบาทที่ประดิษฐานอยู่สูงที่สุดในประเทศไทย บนยอดเขายังมีอากาศที่เย็นสบาย สามารถมองเห็นทิวทัศน์ของเทือกเขาต่างๆ เช่น เขาสระบาป เขาสุกิม ได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติตลอดจนเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่น่าสนใจ โดยเฉพาะน้ำตกกระทิง ซึ่งเป็นน้ำตกขนาดใหญ่มี 13 ชั้น ระหว่างทางขึ้นน้ำตกสามารถพบเห็นพันธุ์ไม้และสัตว์ป่าหลากหลายชนิด อีกทั้งยังมีชายหาดขนาดใหญ่ริมธารน้ำตกที่เกิดจากทรายที่ถูกน้ำป่าพัดลงมาเมื่อ พ.ศ.2542

2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ภายในอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ ได้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความสะดวกสบาย และความประทับใจทางการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติและกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในอุทยาน 2) ที่พักแรม ซึ่งให้บริการทั้งประเภทที่เป็นบ้านพัก และลานกางเต็นท์ 3) ที่จอดรถ 4) ห้องน้ำ-ห้องสุขา 5) ถังขยะ 6) สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความปลอดภัย เช่น ทางเดินราวกัน เป็นต้น

3) ด้านการเข้าถึง (Accessibility) การเดินทางไปยังอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ เส้นทางจากกรุงเทพฯ สามารถเดินทางโดยรถยนต์ไปตามทางถนนสายบางนา-ตราด เมื่อถึงสี่แยกเขาไระยา ตรงหลัก กม. 324-325 เลี้ยวซ้ายเข้าถนนบาราศรนาดูร์ เป็นระยะทาง 21 กิโลเมตร จะมีป้ายบอกทางเข้าอุทยานแห่งชาติ ซึ่งอยู่ใกล้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี จากนั้นเลี้ยวขวาไปอีก 1.5 กิโลเมตร ก็จะถึงทำการอุทยานฯ ทั้งนี้ จากเส้นทางการเดินทางดังกล่าว พบว่า การเข้าถึงอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏเป็นไปอย่างสะดวก เนื่องจากมีป้ายบอกทางและมีการจัดตั้งที่ชัดเจน อีกทั้งเป็นเส้นทางสายหลักซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น

1.3 บริบทการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านกิจกรรมและกระบวนการ โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ ได้สอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวแบบสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งนอกจากนักท่องเที่ยวจะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน

แล้วยังได้รับประสบการณ์ ความรู้ และจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วย โดยภายในอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น การเดินป่าศึกษาธรรมชาติบริเวณน้ำตกกระทิง และน้ำตกคลองช้างเซ ซึ่งมีระยะทาง 800 เมตร และระยะทาง 4 กิโลเมตร กิจกรรมเที่ยวน้ำตก กิจกรรมชมทิวทัศน์ กิจกรรมดูนก ส่องสัตว์ และกิจกรรมแคมป์ปิ้ง เป็นต้น 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ การเดินขึ้นเขาพระบาทเพื่อสักการะรอยพระพุทธรูป ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวยังกลายเป็นประเพณีที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรีอีกด้วย โดยแต่เดิมเริ่มเปิดให้ขึ้นไปสักการะในวันขึ้น 1 ค่ำ ถึง 15 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี แต่เมื่อได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวมากขึ้นจึงเพิ่มช่วงเวลาในการเปิดให้ขึ้นไปสักการะ โดยตั้งแต่ พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา ได้เปิดให้ขึ้นสักการะเป็นเวลา 60 วัน ดังนั้น จะเห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏมีทั้งรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวธรรมชาติและการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์วัฒนธรรม โดยทุกกิจกรรมต่างให้ความสำคัญกับการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในอุทยานฯ

1.4 บริบทการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมการท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏได้คำนึงถึงการมี

ส่วนร่วมของชุมชน โดยทางอุทยานฯ ได้ส่งเสริมให้คนในชุมชนบริเวณใกล้เคียงอุทยานฯ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรองรับและให้บริการนักท่องเที่ยว โดยเริ่มตั้งแต่ให้มีการรวมกลุ่มทำธุรกิจขนาดเล็ก เช่น การขายอาหารและเครื่องดื่ม การขายสินค้าที่ระลึก การรวมกลุ่มเพื่อจัดการด้านการคมนาคมในช่วงเทศกาลสักการะรอยพระพุทธรูป เป็นต้น นอกจากนี้ ชุมชนก็ยังมีการส่งเสริมอาชีพและรายได้จากการท่องเที่ยวโดยชุมชนเอง เช่น ชุมชนบ้านกระทิงได้จัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ เป็นต้น

2. สภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

จากการศึกษาสภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี พบประเด็นสำคัญดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ผู้วิจัยได้ใช้หลักการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ได้แก่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ พบว่า ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ปัจจัยภายใน	ปัจจัยภายนอก
จุดแข็ง - มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สวยงามและหลากหลายทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม - เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพราะมีป่าธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีการจัดเส้นทางศึกษาธรรมชาติ - มีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่เพียงพอและเหมาะสม - เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ - เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทอุทยานแห่งชาติ จึงได้รับการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวจากภาครัฐ	โอกาส - รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน - นักท่องเที่ยวให้ความสนใจกับการท่องเที่ยวที่เน้นธรรมชาติ สัมผัสวิถีชีวิตวัฒนธรรมมากขึ้น - ภาครัฐมีการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติมากขึ้น - กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของสังคม ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มมากขึ้น
จุดอ่อน - เกิดปัญหาความแออัดในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว - ไม่มีหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้ชาวบ้านเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดการจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพ และอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานและชาวบ้าน	อุปสรรค - ความผันผวนทางเศรษฐกิจ อาจส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวน้อยลง - ปัจจุบันภัยธรรมชาติเกิดมากขึ้น อาจส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่มั่นใจในความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยว - เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและในช่วงเทศกาลมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมาก จึงยากต่อความควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

2.2 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านเศรษฐกิจ จากการศึกษาพบว่า อุทยานแห่งชาติเขาคิซมภูฏามมีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจในพื้นที่อุทยานฯ และชุมชนใกล้เคียง กล่าวคืออุทยานฯ ได้ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้ให้เข้าสู่อุทยาน อีกทั้งมีการส่งเสริมอาชีพด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชนท้องถิ่นที่อยู่บริเวณใกล้เคียงอุทยานฯ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว โดยอุทยานแห่งชาติมีการเก็บค่าเข้าชมอุทยานฯ และมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งการเปิดให้ขึ้นเขาพระบาทเพื่อสักการะรอยพระพุทธรูป การจัดเส้นทางศึกษาธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนมีการจัดที่พักแรมทั้งประเภทบ้านพัก และลานกางเต็นท์ ซึ่งจะให้นักท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่นานขึ้น และเกิดการใช้จ่ายทางการท่องเที่ยวมากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมอาชีพให้ชุมชนท้องถิ่น โดยการอนุญาตให้คนในชุมชนขายสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวภายในพื้นที่อุทยาน เช่น อาหารและเครื่องดื่ม สินค้าที่ระลึก ตลอดจนรถรับจ้างโดยเฉพาะในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว ส่วนชุมชนท้องถิ่นเองก็ได้ใช้ประโยชน์ในการเป็นชุมชนใกล้อุทยานฯ สร้างอาชีพและรายได้ทางการท่องเที่ยว โดยมีการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และมีการนำเสนอขายรายการนำเที่ยว เช่น กลุ่มโฮมสเตย์ชุมชนบ้านกระทิง ได้จัดการท่องเที่ยวในชุมชนเชื่อมโยงกับอุทยานแห่งชาติเขาคิซมภูฏาม โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การนำชมสวนเกษตรอินทรีย์ และไม้ประดับพันธุ์พื้นเมือง (กล้วยไม้ เหลืองจันทร์) ของคุณประมวล สุมิตร การชมสวนป่าของคุณพงศธร ธาราเขตต์ ชมการสาธิตการทำนา ไร่มะนาว มะปัด ของคุณบัญญัติ ชาวไชย ชมสวนผลไม้ของคุณชวลิต พลอยรัตน์ ชมเขื่อนพลวง และเข้าชมอุทยานแห่งชาติเขาคิซมภูฏาม เพื่อสักการะรอยพระพุทธรูป เดินศึกษาธรรมชาติ เทียนน้ำตก ซึ่งจะเห็นว่า การท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเขาคิซมภูฏาม ไม่ได้สร้างเพียงรายได้เข้าสู่อุทยานฯ เท่านั้น แต่ยังเป็นการกระจายรายได้ไปยังชุมชนท้องถิ่นใกล้เคียง เพื่อให้ชุมชนสามารถสร้างอาชีพเสริม และพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว

2.3 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านสังคมและวัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่า อุทยานแห่งชาติเขาคิซมภูฏามมีการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวภายในอุทยาน โดยการให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวทั้งการจัดรายการนำเที่ยว การขายสินค้าและบริการ การอำนวยความสะดวกเรื่องการคมนาคมขนส่ง ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ ต้องการกระจายรายได้ให้ชุมชน และทำให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตามแล้วแต่ ทางอุทยานฯ ยังไม่ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมคิด วางแผน และตัดสินใจในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติอย่างจริงจัง ทั้งนี้เนื่องจาก

พื้นที่ดังกล่าวดูแลโดยหน่วยงานภาครัฐ และมีนโยบายในการบริหารจัดการที่ชัดเจนอยู่แล้ว สำหรับชุมชนท้องถิ่นเองก็ได้มีการรวมตัวกันเพื่อจัดการด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชน ดังเช่นการรวมกลุ่มกันของกลุ่มโฮมสเตย์ชุมชนบ้านกระทิง ซึ่งกลุ่มดังกล่าวจะเป็นตัวแทนของชุมชนในการประสานงานกับอุทยานฯ เพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนกับอุทยานฯ นอกจากนี้ อุทยานฯ ยังมีการสร้างความร่วมมือจากองค์กรภายนอกในการดูแลและการจัดการการท่องเที่ยว โดยมีการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและงานเทศกาลสักการะรอยพระพุทธรูปผ่านหน่วยงานราชการของจังหวัด การสนับสนุนข้อมูลในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากกลุ่มโฮมสเตย์ รวมทั้งการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลปกป้องทรัพยากรและวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนั้น จะเห็นว่า อุทยานแห่งชาติเขาคิซมภูฏามมีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยใช้การสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีประสิทธิภาพมากขึ้นและเกิดการพัฒนายั่งยืน

2.4 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านสิ่งแวดล้อม อุทยานแห่งชาติเขาคิซมภูฏามมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงการรักษาสีงแวดล้อม โดยมีนโยบายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติอย่างชัดเจน ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า อุทยานฯ ได้มีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมด้วยการกำหนดเขตพื้นที่ (zoning) เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการพื้นที่ในแต่ละเขตได้อย่างเหมาะสม และลดผลกระทบด้านลบต่อแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำป้ายสื่อความหมาย เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และดูแลรักษาสีงแวดล้อม เช่น การจัดถังขยะให้เพียงพอและเหมาะสม การจัดพื้นที่จอดรถให้ห่างไกลจากพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางระบบนิเวศเพื่อป้องกันมลภาวะ เป็นต้น อย่างไรก็ตามแล้วแต่ ในช่วงเทศกาลขึ้นเขาพระบาทเพื่อสักการะรอยพระพุทธรูป ยังพบปัญหาความแออัดจากการท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องจากทางอุทยานฯ ยังไม่ได้มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวที่ชัดเจน อีกทั้งเมื่อมีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก และเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอทำให้ยากแก่การควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวฝ่าฝืนกฎระเบียบที่กำหนดไว้ และส่งผลต่อความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวในที่สุด ซึ่งปัญหาดังกล่าว ทางอุทยานฯ มีแนวทางที่จะเปิดให้ขึ้นเขาพระบาทตลอดปี จากเดิมเปิดแค่ช่วงเทศกาล ทั้งนี้เพื่อลดปัญหานักท่องเที่ยวแออัดในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ พบว่า บริบทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏเป็นไปตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยบริบทด้านพื้นที่พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ และมีแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบด้านพื้นที่ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า ต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ และมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ สำหรับบริบทด้านการบริหารจัดการโดยพิจารณาจากองค์ประกอบการท่องเที่ยว 3As พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) โดยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเสน่ห์เฉพาะตัว และมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่สำคัญคือ รอยพระพุทธรูป บันยอดเขาพระบาท อีกทั้งยังมีเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่น่าสนใจหลายเส้นทาง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) พบว่า ภายในอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏได้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวไว้รองรับนักท่องเที่ยว เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่พักแรม เป็นต้น ส่วนด้านการเข้าถึง (Accessibilities) พบว่า นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังอุทยานฯ ได้อย่างสะดวกสบายเนื่องจากมีป้ายบอกทาง และมีจุดสังเกตที่ชัดเจน ทั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Morrison and Mill (1992) ที่กล่าวว่าในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวต้องมีการจัดการความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในการรองรับการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว โดยการจัดการความพร้อมจะประกอบไปด้วย 3As คือ การจัดการความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน (Amenities) และการจัดการสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) ซึ่งความพร้อมดังกล่าวจะเป็นปัจจัยสำคัญที่นักท่องเที่ยวจะใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยว สำหรับบริบทด้านกิจกรรมและกระบวนการ ภายในอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏประกอบไปด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมเที่ยวน้ำตก เป็นต้น และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เช่น การเดินขึ้นเขาพระบาทเพื่อสักการะรอยพระพุทธรูป เป็นต้น ทั้งนี้จะเห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏเป็นกิจกรรมแบบสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ The Asia-Pacific Ecotourism Industry (2012) ได้กล่าวว่าการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีความหลากหลายทั้ง

รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศธรรมชาติ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยต้องเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการศึกษาเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยว โดยอาจจัดเป็นโปรแกรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ (Study Tours) นอกจากนี้ บริบทด้านการมีส่วนร่วม พบว่า การท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏได้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรองรับและบริการนักท่องเที่ยว เช่น การขายอาหารและเครื่องดื่ม การให้บริการด้านการขนส่ง การให้บริการโฮมสเตย์ เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Jerry and Ameeta (2006) ได้ทำการศึกษาเรื่อง A Framework for Sustainable Ecotourism: Application to Costa Rica ผลการศึกษาพบว่าองค์ประกอบสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนคือการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการเปิดโอกาสให้คนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยว เช่น การแสดงความคิดเห็น การให้บริการนักท่องเที่ยว การขายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยการให้ความรู้ งบประมาณ เพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวได้ ซึ่งผลที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมของชุมชนคือ แหล่งท่องเที่ยวและชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ชุมชนมีความภูมิใจในพื้นที่ของตน และคนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

การศึกษาสภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ ตามแนวคิดของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านเศรษฐกิจ อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏมีการส่งเสริมเศรษฐกิจในพื้นที่ โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้เข้าสู่อุทยาน อีกทั้งมีการส่งเสริมอาชีพด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสำหรับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านสังคมและวัฒนธรรม อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ มีการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยการเป็นผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว แต่ยังไม่ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน และการตัดสินใจในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยาน ทั้งนี้ Jetsalid Angsukanjanakul (2017) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง Modeling Sustainable Management for Community-based Tourism: A Case Study of Floating Markets in the Lower Central Thailand โดยผลจากการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนมีความรู้ในการบริหารจัดการพื้นที่ของตน ตลอดจนการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และ

การตัดสินใจด้านต่างๆ เพื่อเพิ่มบทบาทและความสำคัญของคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ และยอมรับเรื่องของการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งจะเป็นทิศทางที่ดีในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านสิ่งแวดล้อมอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ มีนโยบายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยการกำหนดเขตพื้นที่ (zoning) การจัดทำป้ายสื่อความหมาย การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช (2558) ที่กล่าวว่าในการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติเพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการใช้ประโยชน์ด้านการบริการนักท่องเที่ยว จำเป็นต้องอาศัยหลักการแบ่งเขตการจัดการ โดยการกำหนดพื้นที่ที่จะพิจารณาจากสภาพของระบบนิเวศเป็นตัวกำหนดเขต เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและนันทนาการ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งจะเป็นการช่วยลดผลกระทบด้านลบที่จะเกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติ และทำให้นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ตามความต้องการและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ในช่วงเทศกาลท่องเที่ยวยังพบปัญหาความแออัดของนักท่องเที่ยว ซึ่งทางอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏจำเป็นต้องหาแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยว เพื่อควบคุมจำนวนและพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวไม่ให้เสื่อมโทรม

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ ต้องให้ความสำคัญกับบริบทพื้นที่ที่จะต้องเป็นไปตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นำมาบูรณาการร่วมกับการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยว ทั้งนี้ สอดคล้องกับ Glen T. Hvenegaard (1994) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Ecotourism: A status report and conceptual framework ได้เสนอว่ารูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดการพื้นที่ชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว การให้การศึกษาและพัฒนาจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าวจะนำไปสู่การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นทิศทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

จากการศึกษาพบว่า แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ด้านเศรษฐกิจ

1) อุทยานฯ ควรขึ้นราคาค่าเข้าชมอุทยานฯ ในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก และก่อให้เกิดปัญหาทางการท่องเที่ยว ดังนั้น เพื่อส่งเสริมให้มีงบประมาณในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว จึงควรขึ้นราคาเข้าชมในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว เพื่อนำรายได้ดังกล่าวมาพัฒนาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมเสียหาย

2) จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้น่าสนใจ โดยประสานความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นในการจัดทำเป็นโปรแกรมท่องเที่ยวอุทยานฯ และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง และนำเสนอขายในราคาเหมา (Package) โดยกำหนดราคาที่เหมาะสมและยุติธรรม

3) ทำการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว เพื่อจูงใจ และให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่มากขึ้น อันจะเป็นโอกาสในการเพิ่มรายได้ทางการท่องเที่ยว

4) ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี เพื่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

5) พัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งด้านบุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัย เพื่อให้นักท่องเที่ยวประทับใจ และเกิดการกลับมาเที่ยวซ้ำ

1.2 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

1) ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวภายในอุทยานฯ ให้มากขึ้น เพื่อให้คนในชุมชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว และเกิดความภาคภูมิใจในตนเองว่ามีส่วนสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวมากกว่าที่จะเป็นเพียงแรงงานด้านการท่องเที่ยวเท่านั้น อีกทั้งยังทำให้เกิดการรักและหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนมากขึ้น

2) สรรหาบุคลากรที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น องค์กรด้านการท่องเที่ยวจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อนำมาให้อำเภอเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานฯ ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่อุทยาน ตลอดจนชุมชนท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้องมากขึ้น

3) ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อให้มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

4) จัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานฯ โดยคณะกรรมการกลุ่มประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยว เช่น เจ้าหน้าที่อุทยานฯ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และชุมชนท้องถิ่น

1.3 ด้านสิ่งแวดล้อม

1) กำหนดขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่บริเวณเขาพระบาท เพื่อกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวในปริมาณที่เหมาะสมในแต่ละวัน

2) จัดระเบียบการเข้าชม โดยเฉพาะช่วงเทศกาลท่องเที่ยวเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยวให้เหมาะสม

3) กำหนดบทลงโทษที่ชัดเจน และเข้มงวด เพื่อป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การจับหรือปรับเมื่อนักท่องเที่ยวทิ้งขยะไม่ถูกที่ เป็นต้น

4) จัดทำคู่มือท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมในขณะท่องเที่ยว

2. ข้อเสนอแนะสำหรับภาววิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุง และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ

2.3 ควรศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในประเภทเดียวกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในการศึกษาวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (2558). **การจำแนกเขตการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ**. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2559, จาก <http://portal.dnp.go.th>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). **แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: อัสชา.
- ฐานเศรษฐกิจออนไลน์. (2559). **ท่องเที่ยวไทยปี 58 ทำสถิติใหม่** โดยรายได้ทะลุเป้า 2.23 ล้านล้าน. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2559, จาก <http://www.thansettakij.com>
- วรรณ วรชวานิช. (2539). **ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. (2550). **การท่องเที่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย**. **จุลสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2559, จาก <http://www.etatjournal.com>
- Glen T. Hvenegaard. (1994). Ecotourism: A status report and conceptual framework. **The Journal of Tourism Studies.**, 5(2), 24-35.
- Jerry and Ameeta. (2006). A Framework for Sustainable Ecotourism: Application to Costa Rica. **Tourism and Hospitality Planning & Development.**, 3(2), 131-142.
- Jetsalid Angsukanjanakul. (2017). Modeling Sustainable Management for Community-based Tourism: A Case Study of Floating Markets in the Lower Central Thailand. **International Journal of Management and Applied Science.**, 3(1), 43-46.
- Morrison, A. M. and Mill, R. (1992). **The Tourism System: and Introductory Text**. New Jersey: Prince - Hall Intentional Inc.
- The Asia-Pacific Ecotourism Industry. (2012). **7th Asia Pasific ECO Tourism Conference**. Retrieved on August 19, 2016. From: <https://www.penang.gov.my/dmedia/2167-7th-asia-pasific-eco-tourism-conference-apeco-2012>
- Xu, S., Mingzhu, L., Bu, N., & Pan, S. (2017). Regulatory frameworks for ecotourism: An application of Total Relationship Flow Management Theorems. **Tourism Management.**, 61, 321-330.